

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 31. martā

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede, tiesneši Veronika Krūmiņa un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 50/2025):

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktu un Civilprocesa likuma 223. panta 10. punktu (turpmāk arī – apstrīdētās normas), ciktāl tie piemērojami tiesvedībās, kas tika uzsāktas pirms šo normu pieņemšanas, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošiem no pieņemšanas brīža.

2. Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts noteic, ka maksātnespējas procesa administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna

sagatavošanas lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībās par parādnieka kā citas sabiedrības dalībnieka izslēgšanu, kuras celtas saskaņā ar Komerclikuma 136.¹ un 195. pantu.

Civilprocesa likuma 223. panta 10. punkts paredz, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja parādnieka maksātnespējas procesa administrators iesniedzis lūgumu prasībā par šā parādnieka izslēgšanu no citas sabiedrības, kas celta saskaņā ar Komerclikuma 136.¹ un 195. pantu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš sniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma normu atbilstība Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Pieteikumā apstrīdēta divu likumu normu atbilstība Satversmei.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir secinājusi: ņemot vērā procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu (*piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2021. gada 8. maija lēmuma par lietas Nr. 2021-19-01 ierosināšanu 5. punkts*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinātu lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumā minētais uzskats jāpamato.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

7.1. Vairāki prasītāji, kuriem kopā pieder vismaz puse [...] pamatkapitāla, tostarp Pieteikuma iesniedzēja, 2011. gadā cēla prasību pret citu tās dalībnieku – [...] – par tā izslēgšanu no sabiedrības saskaņā ar Komerclikuma 195. pantu. 2022. gadā tika pasludināts [...] maksātnespējas process. 2023. gada 29. martā spēkā stājās apstrīdētās normas. Īstenojot Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā paredzētās tiesības, [...] maksātnespējas administrators iesniedza

tiesā lūgumu izbeigt tiesvedību lietā par [...] izslēgšanu no sabiedrības saskaņā ar Komerclikuma 195. pantu. Pamatojoties uz apstrīdētajām normām, ar Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmumu tiesvedība šajā prasības daļā izbeigta. Savukārt ar Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmumu noraidīta Pieteikuma iesniedzējas un citu prasītāju blakus sūdzība par minēto lēmumu un tas atstāts negrozīts.

Pieteikuma iesniedzējai esot no Komerclikuma 195. panta izrietoša prasījuma tiesība. Prasības apmierināšanas gadījumā [...] iegūtu tiesības paturēt vienu piektdaļu no izslēgtajam dalībniekam piederošo sabiedrības pamatkapitāla daļu pārdošanas cenas, tādējādi palielinot Pieteikuma iesniedzējai piederošo sabiedrības pamatkapitāla daļu vērtību. Tāpat Pieteikuma iesniedzējai esot tiesības prasības apmierināšanas gadījumā prasīt no atbildētāja ar lietu saistīto izdevumu atlīdzināšanu. Savukārt likumdevējs piešķīris apstrīdētajām normām tūlītēju spēku laikā un tās ir piemērojamas attiecībā uz jau ievadītām tiesiskajām attiecībām, kuras pastāvējušas vēl pirms apstrīdēto normu pieņemšanas un spēkā stāšanās. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka ar apstrīdētajām normām, ciktāl tās ir piemērojamas jau uzsāktā tiesvedībā, ir pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās palāvības aizsardzības princips un aizskartas Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu.

7.2. Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkts ir materiālā tiesību norma, kurā ietvertas maksātnespējas administratora tiesības lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībā par dalībnieka izslēgšanu no sabiedrības (*sk. Zemgales apgabaltiesas [datums] lēmuma lietā Nr. [...] 35.3. punktu*). Savukārt Civilprocesa likuma 223. panta 10. punkts attiecas uz tiesvedības procesu un regulē tiesas rīcību pēc administratora lūguma saņemšanas. Šīs normas piemērošanas pamats ir Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā ietvertu tiesību izmantošana.

Civillikuma 3. pants noteic: “Katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības.” Tādējādi minētajā normā jau ir ietverts tiesiskais regulējums materiālo tiesību normu spēka laikā noteikšanai civiltiesiskajās attiecībās. Civillikuma 3. pantā ir ietverts intertemporālo tiesību

princips, atbilstoši kuram prezumējams, ka likumdevējs nav vēlējies ietekmēt jau nodibinātas tiesības, ja vien nepastāv norādes par pretējo (*sk.: Onževs M. Tiesību normu laika aspekti tiesiskā un demokrātiskā valstī. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016, 62. lpp.*).

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja neiebilst pret to, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām pēc juridiskās personas maksātnespējas pasludināšanas maksātnespējas administratoram ir tiesības lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībā par šīs personas izslēgšanu no sabiedrības. Pieteikuma iesniedzēja savu Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību aizskārumu saista ar to, ka likumdevējs ir pieļāvis, ka šīs normas ir piemērojamas jau uzsāktā tiesvedībā. Tomēr situācijā, kad likumdevējs Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punktā nav noteicis citu tās piemērošanas principu jau nodibinātām tiesiskajām attiecībām, materiālo tiesību normu intertemporālo piemērošanu regulē Civillikuma 3. pants. Pieteikumā arī pausti argumenti par to, ka no apstrīdēto normu izstrādes materiāliem nav konstatējams, ka likumdevējs būtu vērtējis šo normu ietekmi uz jau ievadītām tiesiskajām attiecībām. Taču pieteikumā nav pamatots, kādēļ, ņemot vērā minētos apstākļus, nebūtu prezumējams, ka likumdevējs nav vēlējies ietekmēt jau nodibinātas tiesiskās attiecības. Proti, pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādēļ situācijā, kad Maksātnespējas likuma 67. panta pirmās daļas 16. punkta piemērošanu laikā jau regulē Civillikuma 3. pants un nav konstatējama likumdevēja griba apstrīdētās normas attiecināt uz jau nodibinātām tiesiskajām attiecībām, likumdevējam bija jāparedz arī pārejas noteikumi apstrīdēto normu spēka laikā noteikšanai.

Tādējādi no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka tieši apstrīdētās normas, nevis to interpretācija vai piemērošana konkrētajā gadījumā rada Pieteikuma iesniedzējai Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu. Pieteikumā minētie apsvērumi pēc būtības ir vērsti uz to, lai pārvērtētu tiesas secinājumus par Civillikuma 3. panta piemērošanu konkrētajā civillietā. Tomēr Satversmes tiesas kompetencē neietilpst pārbaudīt tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus (*piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punkts*).

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (ieteikums Nr. 50/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Jautrīte Briede